

„Разговор со Анакреонт“ од М. В. Ломоносов

Валентина Павловска
Катедра за славистика
Филолошки факултет „Блаже Конески“
pavlovskavalentina@yahoo.com

Клучни зборови: Ломоносов, Москва, научник, ода, поет, старогрчки, Анакреонт.

„М. В. Ломоносов е нашиот прв универзитет“
(А.С.Пушкин)

Според зборовите на познатиот француски научник Н. Леклерк, името на Михаил Василевич Ломоносов „содржи во себеси цела една епоха од летописите на човечкиот разум“. Ова дотолку повеќе, што, навистина, станува збор за голем научник - енциклопедист, хемичар, физичар, географ, метеоролог, астроном, геолог, поет, историчар, уметник, основоположник на руската наука и реформатор на рускиот јазик. Токму со сето ова се оправдуваат горенаведените зборови од А.С.Пушкин.

Научната и културната дејност на М. В. Ломоносов е позната не само во неговата земја, туку и надвор од неа, така што може да се рече дека станува збор за човек со универзален ум. Тој не бил само опишувач на еден или друг настан, како што некој вели, туку „првиот хуманист, идеолог и апостол на новиот живот“.

Точната дата на раѓањето на овој славен човек не е позната. Се претпоставува дека бил роден во ноември 1711 година на бреговите на Балтичкото море, недалеку од градот Архангелск.

Татко му на Василиј Ломоносов бил способен и енергичен човек. Мајка му Елена, според зборовите на биографите, била културна жена, која високо ја ценела науката и знаењето и затоа својот син уште како од мал го научила да чита и пишува, но за несреќа, таа умрела кога тој имал само осум години.

Срцето на Ломоносов го плениле *Старословенската граматика* на М.Смотрички и аритметиката од Л. Магнички, и како што самиот пишуваше, тие му ја отвориле „вратата на неговото знаење“. Ниту многубројните книги, ниту средината во родниот крај не можеле да го задоволат неговиот интерес за образование и затоа тој решил да замине за Москва и покрај отпорот на татко му. По едномесечно макотрпно патување, Ломоносов стигнал во Москва. Во почетокот учел во Новигаторско училиште, а потоа како „син на дворјанин“ успеал да се запише на Славјанско-грчко-латинска академија.

Иако имал веќе деветнаесет години Ломоносов бил примен во прво одделение и учел со најмали деца. Тука морал да истрпи многу незгоди - материјални и морални. Само за една година тој завршил нижите одделенија и бил префрлен на одделението за философија.

Во 1735 година М.В.Ломоносов заедно со дваесетина ученици бил испратен во Петроград за да се запише на Универзитетот. Таму останал само една година и потоа бил испратен во Малбуршкиот универзитет во Германија.

Во странство Ломоносов упорно ги изучувал природните науки, а исто така и германската и француската философија.

По враќањето во татковината Ломоносов бил примен како асистент на Руската Академија на науките, а во 1745 година бил избран за професор. Работејќи во Академија на науките, Ломоносов развил разновидна научна, литературна и општествена дејност. Пишувал научни трудови од областа на руската поезија, рускиот јазик и литература, водел борба за развој на науката и просветувањето на рускиот народ. Негова е идејата за организирање на московскиот универзитет, кој и до ден денес го носи неговото име - Московски државен универзитет М. В. Ломоносов.

Литературната дејност на М. В. Ломоносов почнува со одата „За заземањето на Хотин“ напишана во 1739 година. Како повод за пишување на одата му послужила победата на руската армија над Турците и заземањето на тврдината Хотин. Токму тој настан ја решил судбината на војната меѓу Русија и Турција. Ломоносов напишал околу дваесетина оди, неколку сатирични песни, две драми и недовршена поема за Петар Велики. Тој е автор на редица научни трудови од руската филологија, како на пример: „Руска граматика“, која била прва руска граматика и многу години служела како учебник, „Реторика“, „Писмо за правилата на рускиот стих“. Со своите дела М. В. Ломоносов спаѓа во редот на имињата со кои може да се гордее не само рускиот народ, туку и целото напредно човештво.

Во литературното дело на М. В. Ломоносов видно место зазема и песната „Разговор со Анакреонт“. Анакреонт е познат старогрчки поет, кој живеел кон крајот на VI и почетокот на V век пред нашата ера. Тој во своите дела пеел за љубовта, виното и веселиот живот. Ломоносов во почетокот ја преведува одата на Анакреонт на руски јазик, а потоа го искажува своето мислење. И додека Анакреонт ја завршува својата ода со љубовта кон саканата жена, Ломоносов ја завршува својата ода со љубовта кон татковината.

Ви ја предлагам одата од М.В.Ломоносов „Разговор со Анакреонт“ во мојот превод од руски на македонски јазик.

РАЗГОВОР СО АНАКРЕОНТ

А н а к р е о н т

Ода 1

Јас требаше да пеам за Троја,
За Кадмоса требаше да пеам,
Но моите гусли спокојно
За љубовта ми свонат да пеам.
Јас вчера моите гусли
Со струните ги заменив
И за славните дела
Алкида го воспејав,
Но гуслиите мои неволно
Пак ми сунат за љубов да пеам,
За вас, пак, јунаци, повеќе да пеам,
простете, не сакаат!

Л о м о н о с о в

Одговор

Јас требаше, Анакреонте,
за нежната љубов да пеам.
Ми дојде исто к'о порано
Силна врелина во крвта загреана.
И брзо почнав прстите да ги движам
По тенките струни, за да можам
Со своите слатки зборови
стапките јас да ги следам.
Но моите струни неволно
Ми сунат јуначки нешта.
Не ги тревожете повеќе
Умот и љубовните мисли;
Иако јас не сум лишен
Од нежната срдечна љубов,
На славата херојска, вечна
Јас повеќе почит ѝ давам.

А н а к р е о н т

Ода XXII

Кога би било возможно
Животот да го продолжам,
Тогаш би почнал вистински
Јас богатство да собирам.
Кога ќе дојде време,

Откуп да ѝ дадам на смртта,
Со моите пари таа нек' заmine,
А мојот живот повеќе нек' трае.
Кога веќе јас тоа го знам
Дека животот трае сал' одреден рок
И почнав да се кајам тажно,
зошто не можев азно да зберам.
Нели подобро ќе беше
Со пријатели да шетам
И воздишки нежни
На љубената да ѝ праќам!

Л о м о н о с о в

Одговор
Анакреонте, дал' е точно
Дека Философ си голем,
Понекогаш рамномерно
На зборот свој си стоел,
Си живеел според законите,
Кои што сам си ги напишал
И си им се смее на твоите анегдоти.
Ти сакаше да пееш и играш:
Зашто во длабока вечност
Не очекуваше повеќе да бидеш.
Со славата и по смртта би можел
И до наши дни да доживееш.
Пушти го ти, Сенека,
Кој измислил такви правила,
Што на човекот не се по мерка,
А кој би можел да живее по нив?

А н а к р е о н т

Ода XI
Девојките ми рекоа:
„Стари години си дочекал“:
И огледало ми дадоа:
„Види се, ќелав си и сед!“
Но јас не тагувам ни малку,
Дал' уште косата ми е цела
Ил' главата е мазна веќе,
И дали целиот сум сед.
Во едно можам да се колнам
Дека треба старчето

Колку повеќе старее,
Толку повеќе да се весели.

Л о м о н о с о в

Одговор
Од огледалото ваму, Анакреонте, сврти се,
И слушај што дрдори намуртениот Катон:
„Каков мајмун сед јас овде гледам?
Каква ли злоба пеколна
Од завист сака да ме исмее,
Оставајќи зад себе врева голема?
Но јас Рим и слободата цврсто ги бранам
И таквите мечти нема да ме бунат
Од Каесар јас со кама ќе се одбранам.“
Анакреонте, си бил раскошен, весел и сладок.
Катон во Републиката ред да воведи сакал,
А ти, цел век во забави си минал,
И сè што е твое со себеси си зел.
Со тоа што тој беше мрачен
Мирот во Рим воопшто не е вратен.
Додека животот за тебе беше сал' утеха,
Тој животот свој го даваше за Републиката успешна;
Со зрно грозје духот твој го зеде,
Со ножот сам себеси судија си стана;
Беззлобната раскош за тоа била причина
И тврдоглавоста славна судбина му стана;
И разбрав јас за чудната сличност и разлики,
Кој од вас е поумен друг нека пресуди.

А н а к р е о н т

Ода XXIII
Мајстор на уметноста си прв,
Првиот во Родоската земја,
Мајсторе, поучен од Минерва,
Насликај ми ја љубената моја.
Насликај ѝ ги црните коси
Без вешти негувани раце,
Со мирисот на парфем,
Ако може, на тој начин.

Лицето нек' ѝ е црвено к'о розите,
И како снег направи ја бела,
Како лакови нацртај и ги веѓите
Над нејзиното високо чело.

Не ги спојувај една со друга,
Тук' раздели ѝ ги двете,
Со итрината голема своја
Направи ѝ ги како на љубената моја.

Очите нека бидат небесни,
К'о на Минерва прикажи ги.
Прекрасниот поглед на Венера
Вметни го, со тивок пламен.
Усните нек' зборуваат без зборови
Сал' со шармот нека привлекуваат,
Нејзината безгласна реч
Нека биде слатка к'о мед.

Сите убави измислици
Вметни ги во брадата нејзина,
Околу вратот чудесен
Лидјани нека цветаат,
Во кои дише нежноста,
Во кои игра убавината,
Кои од многу радости
Имаат изглед сладосен.

Облечи ја во црвениот фустан,
Не помислувај да ги прикриеш градите,
Како би можеле, во нив гледајќи
И за друго да си попрिकाжеме.
Ако сликата е точна,
Пред време те гледам моќна
Свету мој, те гледам овде
Драг портрету, проговори!

Л о м о н о с о в

Одговор
Среќен си, Анакреонте,
Поради мајсторот и убавината,
Уште посреќен поради себе
Во својот на прекрасната лира.
Денес тебе те повторувам,
И мајсторот одново го одбирам,
Кога би сакал тој да ја наслика
Мојата мајчица сакана.

О, во уметноста, прв си мајстор,
Прв си во нашата родна земја,
Достоен си да бидеш син на Минерва,

Ајде, насликај ми ја Русија цела!

Насликај ми ја неа на возраст зрела
Многу задоволна и весела
На челото радоста нек' ѝ се гледа
И со високо крената глава.

Насликај ми ја здрава, права,
Како Божица треба да биде.
По рамената коси кадрави,
Со свежина силна завиткај ги;
Вметни ѝ го огнот в очи небесни,
Сјајни ѕвезди среде ноќе,
К'о лакови насликај ѝ ги веѓите
Кои по бурата спокој носат.

Крени ѝ ги дојките, преполни со млеко,
Со созреаната убавина нек' ги прикаже
Своите мускули на рацете силни;
И усните со живост полни,
Што ветуваат важен разговор.
Нашиот слух би го освежиле
Лебедовите чисти гласови
Ако можеш со твојата итрина .....
Облечи ја, облечи ја во царска носија,
Дај ѝ жезол во рацете и стави ѝ круна на главата,
Како што треба да биде во светот
На сите расправи и стави им крај.
Ако сликата е точна,
Благородна, мила и прекрасна,
Ајде, прозбори, голема Мајко,
И нареди им на војните да престанат!

(1756 - 1761 г.)